

**Роль батьків у вихованні потреб дитини у педагогічній спадщині**

**В.Сухомлинського**

*Анотація. У статті на основі праць В.Сухомлинського розкривається роль сім'ї у вихованні потреб дитини, досліджується роль кожного з батьків у процесі формування особистості.*

**Актуальність.** Спадщина великого Учителя В.Сухомлинського – це невичерпне джерело народної мудрості, досвід взаємодії між батьками у сім'ї у надважкому і надважливому процесі – вихованні дитини. У доробку педагога можна віднайти відповіді на питання, що цікавлять батьків; зрозуміти поведінку дитини у різних ситуаціях; вивчити методику виховання в особливий для кожної людини період – вік дитинства, коли сім'я відіграє провідну роль у психологічному, моральному, естетичному, розумовому, фізичному становленні дитини. В.Сухомлинського все життя хвилювали проблеми сімейного виховання, батьківської педагогіки, тієї найменшої соціальної клітинки, де закладаються основи особистості, формуються характер молоді людини, моральні почуття, поведінка, громадянська зрілість.

**Мета** даної наукової розвідки – дослідження одного із концептів виховання дитини, а саме – родинно виховного – на основі педагогічної спадщини В.Сухомлинського.

Особливу увагу приділяв потребам дитини В. Сухомлинський. Педагог розумів, що саме задоволення потреб лежить в основі будь-якої діяльності, бо вони – рушій людського життя. Згадуючи своє власне дитинство, педагог писав: «Когда я припоминаю свое детство, в памяти моей всплывает то солнечное утро с дремучими вербами над тихим прудом, то тревожный шелест тополей над грозой, то куст калины с красными гроздьями, горящими на

желтом лугу, то горячий летний день в поле» [2, с. 38]. І все це на фоні дорогого материнського обличчя: «...тревожные и задумчивые глаза матери сопровождают все мои воспоминания о том, что окружало меня в годы детства» [2, с.38-39].

Потреби відіграють важливу роль у житті людини, зокрема у формуванні особистості дитини. З моменту народження дитина прагне задовольнити свої потреби, які стають важливими стимулами розвитку її організму. Далі в неї виникає потреба пізнати зовнішнє оточення, спілкуватися з іншими, мати предмети матеріального і духовного вжитку. Ще більше зростають матеріальні і культурні потреби у дітей.

Виховання потреб у дитини становить важливе завдання сімейного виховання. Правильне розв'язання цієї проблеми значною мірою визначає моральне вдосконалення особистості, дитини. Адже діти не завжди усвідомлюють, чи задоволення їх потреб можливе і потрібне. Є й батьки, які не розуміють, як слід регулювати потреби дітей, бояться обмежити ці потреби, щоб часом не викликати невдоволення, засмутити дитину.

Мати і батько – саме ті люди, які роблять дитину щасливою, без яких дитинство було б не періодом пізнання світу, відносин між навколишніми, смислу і сенсу існування, чарівності реальності, а періодом страждань та мук. Саме сім'я – те джерело, з якого дитина черпає сили для свого життя, натхнення для уявлення. Саме в родині основи розумового виховання дають змогу зрозуміти всю складність існування. У сім'ї народжується, виростає любов до батька і матері, яка згодом обов'язково переростає у любов до ближніх, до оточення, до країни, до всіх людей загалом; пошана до всього рідного, захоплення прекрасним, гордість за свій народ.

В.Сухомлинський був глибоко переконаний у тому, що дитина – це дзеркало сім'ї, в якому відбивається духовний світ батька та матері. Він вивчав, інтелектуальну і моральну атмосферу родин своїх вихованців. Невтомна дослідницька робота, спрямована на розкриття специфіки реалізації потреб дитини, пізнання особливостей фізичного розвитку,

духовного і морального світу малят, допомагала знаходити відповіді на питання, чому та чи інша дитина схвильована, нервова, неврівноважена, чому обмежені її інтелектуальні можливості та інтереси, де криються корені морального неблагополуччя. Деякі батьки вважають, що їхня влада щодо дітей повинна проявлятися, головним чином, у формуванні заборон. Але це неправильно. Якщо дитина чує самі тільки заборони, це сковує її, робить несміливою, пасивною. Вимоги батьків повинні виражатися не тільки в заборонах, а, головним чином, у спонуканні дитини до певних позитивних дій.

В. Сухомлинський наголошував, що зміцнення сім'ї, вдосконалення родинного виховання – одна з найважливіших соціальних проблем, від розв'язання якої залежатиме майбутнє нашого суспільства, моральне обличчя молоді. В. Сухомлинський з нових позицій порушує і дуже актуальну проблему сучасності – ролі дитини в сім'ї. Діти в сім'ї – це не тільки слухняні виконавці волі батьків і старших, їх ставлення до своїх сімейних і громадських обов'язків. Вони не повинні відчувати своєї нерівності, неповноцінності, приниженої гідності.

Видатний педагог дав ряд цінних практичних порад батькам щодо того, як створити в сім'ї умови для повноцінного морально-емоційного розвитку.

1. Взаємини в сімейному колективі треба будувати так, щоб навіть найменших його членів зв'язували з іншими почуття взаємного обов'язку, поваги і турботи. Діти повинні змалечку віддавати комусь частку своєї душі, не замикатись у сфері своїх особистих

2. Важливо створити такі умови, щоб дитина в міру своїх сил була творцем добрих справ для інших людей, із самого початку для рідних. Особливо небезпечним для моральності В. Сухомлинський вважав індивідуалізм і споживацький характер життя у молодих сім'ях, бо саме там, де батьки віддають дітям усе і не вимагають від них взамін нічого, виростають люди з кам'яним серцем, егоїсти, ледарі.

3. Головним "лікарем" усіх моральних недуг є праця. Але ефективним засобом виховання вона стає лише за умови, коли надихається благородними

моральними мотивами – спочатку зовнішніми, які з часом переростають у внутрішні. Найелементарніший мотив – своєю працею принести рідним радість [5, с. 437].

З педагогічної спадщини В.Сухомлинського видно, що авторитет батьків залежить від багатьох умов, однією з яких є правильне, уміле використання батьківської влади, адже це не тільки право, а й мистецтво. Мудрість материнської і батьківської любові, гармонія доброти і вимогливості, ласки і суворості – це ті складові, на яких і має будуватися родинне виховання.

У своїй школі В.Сухомлинський створив культ Матері, дух високого ставлення до жінки. Мати – це джерело людського життя і краси, найсвятіше і найпрекрасніше у житті людини: «Мать не только носит ребенка под сердцем, – писав В. Сухомлинський, – она дает ему жизнь, недосыпает ночей, чтобы дитя было здоровым, жизнерадостным, счастливым. Мать – это самый важный животворный корень, который дает человеку силу, мудрость, нравственное богатство» [2, с. 79].

Значну роль В.Сухомлинський відводив батькові. Його роль визначалася єдиним словом – відповідальність. Справжній батько – особистість сильна, яскраво виражена, людина мужня і мудра. Мужність чоловіка, батька, на думку В.Сухомлинського, полягає в умінні захищати і оберігати жінку і дітей [6, с.438]. Могутня духовна сила виховання закладена в тому, що діти вчаться дивитися на світ очима батька, вчаться у батька поважати, шанувати матір, бабусю, жінку. «Батько прийшов з роботи – і перше, про що він запитує – як здоров'я його бабусі, матері і жінки» [6, с.438].

У процесі сімейного виховання у дитини формуються основні цінності, якими вона має дорожити, – любов до батьків, рідних, взаємоповага, бажання прийти на допомогу у будь-яку хвилину. Діти вчаться цінувати бажання і прагнення батьків. Любов дітей до матерів і батьків – це радість затрати.

**Висновки.** Сім'я, в основі якої єднання «батько-мати-дитина», приречена на успіх. У ній на основі любові, взаємоповаги дитина ввійде в

шкільне життя підготовленою. Педагог був переконаний, що дуже важливо не втратити золоті роки дитинства, адже саме в цей період «... ребенок не только утешается радостями, созданными для него родителями, но и сам создает радости для отца и матери» [2, с.80].

Специфіка взаємодії дитини з батьками залежить від багатьох чинників, найголовніший з яких – взаємна любов, любов батьків одне до одного, любов до дитини, любов дитини до батьків. Лише та людина зможе віддавати любов своїм дітям, яка зазнала цієї любові від своїх батьків.

Поради В.Сухомлинського, що стосуються виховання найважливіших потреб дитини, залишатимуться актуальними доти, доки існуватиме сім'я, батьки і діти. З педагогічного доробку педагога ще довго черпатимуть знання та мудрість наступні покоління.

### **Література:**

1. **Богущ А.М.** Трансформація педагогічної парадигми В.О. Сухомлинського в методиці виховання дітей дошкільного віку / А.М.Богущ // Вісник Черкаського університету. Серія Пед. науки. Ч.ІІ. / Черкаський національний університет імені Б.Хмельницького. – Черкаси, 2010, С.5-8.
2. **Сухомлинський В.О.** Родина в серце. / В.О. Сухомлинський. –М. : Молодая гвардия, 1978. – 175 с.
3. **Сухомлинський В.О.** Методика виховання колективу / В.О. Сухомлинський. / Вибрані твори: в 5-ти т. – К. : Рад. школа, 1976 – . – Т.1. – 1976. – 656 с.
4. **Сухомлинський В.О.** Серце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський. / Вибрані твори: в 5-ти т. – К. : Рад. школа, 1976 – . – Т.3. – 1976. – С .9-279.

4. **Сухомлинський В.О.** На нашій совісті – людина / В.О. Сухомлинський. /  
Вибрані твори: в 5-ти т. – К. : Рад. школа, 1976 – . –

Т.5. – 1976. – С.203-217.

5. **Сухомлинський В.О.** Моральні цінності сім'ї / В.О. Сухомлинський. /  
Вибрані твори: в 5-ти т. – К. : Рад. школа, 1976 – . –

Т.5. – 1976. – С.436-440.